

Predplate u Šibeniku:
Po jedini broj stoji 4 para.
Na kuću 6 para.
Predplate van Šibenika:
na godinu 8 Kr.,
na po godine 4 Kr.

Vlastnik,
izdavatelj i odgovorni urednik:
VLADIMIR KULIĆ.

HRVATSKA RIEČ

IZLAZI SRIEDOM I SUBOTOM.

Šibenik, 16. lipnja.

Hrvatska i Austro-Ugarska. Barun Gejza Feyervary ovih dana uzima u svoje ruke državne posle ugarske. Stari vojnik hoće da izkaže svoju vjernost kruni, te želi odstraniti križ, koja zadaje toliku brigu državnici ove dualističke monarhije. Nego ni s Feyervaryem križ nije riešen. Njegovo ministarstvo nije iz parlamenta, nego izvanparlamentarno, činovničko, po receptu Austrije, a težko je, da se Magari tomu prilagode. Već nastaje mješanja i zabrinutost: bit će još trke...

Za nas Hrvate glavno je, da kriza u Ugarskoj nije riešena, da borba koju Magari vode proti dualizmu nije još odlučena, a što je najglavnije, nema izgleda, da će se tako brzo odlučiti.

Za nas je to glavno, jer je očito, da bi Hrvati mogli i moralni, radi svoje koristi i budućnosti, u ovom pitanju odlučivati. Za Hrvate nastaje čas djelovanja. Ako se ne maknemo, zakanisali smo. Da je tako, uvidjamo svi, gdje god nas ima: i novinstvo i zastupstvo i javno mišljenje.

Odzajivajući se ovoj narodnoj potrebi, u Zagrebu su se zastupnici oporbe dosada više puta sastali, razpravljali, izabrali odbore te složili u jedinstvenoj izjavi, koja imade postati temeljem zajedničke akcije. Oni su odlučili pozvati u Zagreb na zajedničko vječanje i zastupnike Dalmacije, Istre, te slovenačkih zemalja. Taj sastanak imao bi se držati na 4. dojdućega, na osvit dana SS. Ćirila i Metoda.

Ne znamo o čem i što govori jedinstvena izjava, koja je već uglasnjena, ali, ako se bude držala samih obćenosti, ako bude naglašivala sama prava nam Hrvata, ako ne bude doniela konkretnih, izvođljivih predloga, onda ona ne će imati nikakva uspjeha. Jer nami Hrvatima izjava ne treba. Mi znamo što je naš narodni cilj. Nami treba rada i sa-

veznika, da izvođimo sjedinjenje, finansijsku samostalnost, odgovornog bana i parlamentarnu vladu. Nami treba oslobođiti se izzabljanju.

Ne možemo, a da ovdje ne prenesemo, što „Novi List“ piše:

„Mi znamo sasvim pozitivno, da bi nadležni faktori madjarskog naroda bili spravni, na temelju jednog dogovora, stupiti sa Hrvatima u zajedničku akciju. Naše se tvrdnje temelje na podatcima crpljenim osobno iz prve ruke; temelje se na izjavama, koje se ne vješaju na zvono šire javnosti, ali se za to dobro promišljaju, prije nego se daju. Madjari bi dakle bili spravni, da se upuste u ozbiljne pregovore nama, ali sa naše strane nema zato nadležnih ljudi, koji bi bili spravni i sposobni, da u pregovore udju, te da — ako vide da nam ne konveniraju — iste u pravo vrieme prekinu konveniraju li nam pak, da ih nastave i zaključe na korist hrvatskog naroda. Takovih nadležnih ljudi za ovu veliku križu nije se u Hrvatskoj našlo“.

„Sa hrvatske nadležne strane nije se ništa učinilo, da se dodje do nečega pametni i dobra. Ovo tvrdimo na temelju poznavanja prilika i dogadjaja, javnih i zakulisnih. I ne samo da se nije ništa učinilo, nego, na protiv, učinilo se sve moguće, da se već unaprijed onemogući ma i pomisao na kakvu inicijativu sa strane madjarske“.

„Još je medjutim vrieme, da se sve popravi i na pravi put svede“.

Nami se čini da „Novi List“ u ovomu nema krivo. Što se našte, mi smo već davno rekli, da je svaki gubitak vremena grieš. Treba se dakle sastati, dogovoriti, sporazumiti, zaključiti i stvarnim predložima izaći pred kim se ima, i tu, kao narod svjestan svoga položaja ugovorati i ugovoriti.

S ovoga stanovišta pozdravljam sastanak od 4. dojdućega. Ne

smeta da su tu razni ljudi, razne stranke. U ovom času ne smijemo slediti one koji nas plaše imenom Tomašića, Mazzure ili Franka. Mi opetujemo, da smo uvjereni, te će naše zastupnike pri njihovom zajedničkom razpravljanju i zaključivanju nadahnuti ljubav domovine.

Mi se nadamo, da će svi povrani zastupnici sastanku pristupiti.

To od njih zahtjeva ozbiljnost časa, u kojemu se cijekupna naša domovina nalazi.

Budimo budni, da ne dodjemo uru kašnje.

Unapredjivanje spužvarskog obrta.

Hoćemo li, da nam ovaj obrt uzmogne napredovati, treba da posvetimo osobitu brigu razplodjivanju spužava, i da ih kroz to vrieme ne lovimo. Istina je, da se nije još na čistu sa dobrom razplodom spužava, nu ako uvažimo što o tom piše Schmidt, D. Syrski, Brom, Schmarda, Eckel, Bučić itd., možemo sa stalnošću računati, da razplod spužava sledi u proljeću. Lov spužava u proljeću imao bi se dakle zabraniti.

Nu ni to ne može slediti svakuda, Na Unijama i u Niškom konatu spužve se love najviše s proljeća, jer u drugo doba nije moguće radi mutnih voda. A uprav u ovim vodama spužve su najbolje i najveće.

Nu doba razvoja spužava upliva po svoj prilici toplina, s toga bi pomorska vlast moralna u našim vodama izvesti nekoliko pokusa, e da ustanovi tačno u raznim predjelima dobu razploda i lova.

Uzveži nadalje u obzir, da su Krapljanski spužvari istodobno i težaci, lov spužava imao bi se udesiti na način, da in ne skodi u obradjuvanju polja.

Krapljani imaju dosta zemlje, u kojoj američanska loza može lepo da uspijeva. Treba im dakle dati prigode, da se uspiješno obrane od filoksere, a to će se postići, ako im se oduzme prigoda, da preko ciele godine budu zaposleni na moru. Po našem mnenju bilo bi najbolje,

Pisma i predplate šalju se uredništvu — Ne frankirana se pisma ne primaju. Rukopisi se ne vraćaju. — Oglaši se tiskaju po 20 para, pribrojena, zahvale, itd. id. 40 para redak ili po pogodbi.

Tiskarnica
Ivan Sfaglinatz
Trg Sv. Ivana.

Veliki prijatelj Francuzke:

Biskup Strossmayer

(Svjetak).

Presveti Strossmayer, kao slavenski otačbenik, kao žarki prijatelj Francuzke, s velikom je žalošću gledao naše nesreće. Gore sam kazao, kako je korake poduzeo kod ruskoga cara. Nego on nije gubio nade u Francuzku i uztrajao je u njoj gledati buduću saveznici i najčvršći oslon slavenskih naroda. Evo nekoliko ulomaka iz jednoga lista, koji mi je bio upravo (na francuzkom) dne 26. travnja 1871.

„... Vaša će se domovina, ja se uzdam, poslije tolikih kušnja i tolikih žrtava spasiti i pomladiti. Nadam se, da će sretna posljedica sadašnjeg položaja biti užki savez između romanskoga i slaven-

skoga življa u Evropi. Drugoga sredstva nema, da se izbavi od neobuzdane nješačke pohlepe. U tome sam smislu pisao list presvetitelju biskupu orleanskom, moleći ga, da ga pročita g. Thiers-u. Do petdeset godina od prilike neće biti u Evropi nego tri narodnosti: Niemci, Rimljani i Slaveni, pa na savez Rimljana i Slavena sama narav prilikā prikaziva“.

U drugome listu, pisanim u Rimu na 8. siječnja 1875., još je govorio:

„Iz sloge latinskoga i slavenskoga plemena, po svoj prilici, ovisi neovisnost, sloboda, prosvjeta i napredak Evrope. Uredite se, što je moguće brže, pa nam pomozite u našim prosvjetnim naporima i u oslobođenju od otomanskog jarma“.

Mogao bih još navoditi, ali dva iznosa ulomka dostatna su, a da se dojme citatelja.

Veliki slavenski otačbenik toliko je držao do francuzkoga prijateljstva, da je

g. 1867. bio naumio osnovati u Parizu povremeni zbornik, koji bi branio interes slavenskoga plemena i trsio se pokazati njihovu važnost u pogled franceskoga interesa.

Pregovori su bili započeti sa pk. Ubicini-em, novinarom, koji se osobito bavio sa Srbijom i Rumeniom. Naravno, ja sam bio suradnikom zbornika. Poslije no sam prohoravio u Zagrebu, odoh, po biskupovoj želji, u Beograd, gdje sam iznio pred predsjedniku srbskoga ministarstva g. Garašaninu osnove njegovog odličnoga susjeda. G. Garašanin svojki se je zauzeo i obećao budućemu zborniku godišnju podporu od 3000 franaka. Kada sam se povratio u Pariz, Ubicini bijaše promislio naum; zbornik nije izasao.

Nego presveti Strossmayer, pošto ne mogao osnovati svoj organ, uze dionicu u jednoj smotri, koja se onda osnivala; ona je igrala dosta sjajnu ulogu u ondaš-

njoj štampi, ali izčeznu, zanešena kobnim dogadjajim strahotne godine. Gdje koli članak, koji sam napisao u toj smotri, pretisan je u mome „Monde Slave“.

Biskupovo nastojanje oko političnih interesa svoga plemena, nije ga nikad navelo, da zaboravi dužnosti svoje službe. Katedralka, kojom obdarili grad Djakovo, svjedoči će najdaljnemu potomstvu o njevoj vjerskoj darežljivosti.

Njegova imena ne će nigdje Slaveni zaboraviti, jer ih je on toliko ljubio, a njima je njegova smrt narodna tuga. On zaslužuje, da ga se štuje u ovoj francuzkoj zemlji, koju je on iskreno ljubio.

Dao Bog, te dvadeseti viek vidio ostvarenje konačnoga slavenskoga oslobođenja i njegova saveza sa latinskim sjetom. Taj bi savez stavno bio najboljim jamstvom vječnoga mira i evropskoga ravnovesija.

F. P. M.

Kao što smo občini Zlarina stavili na srdece obrt njezinih koraljara, tako i občini Šibenika stavljamo obrt spužvarski, i nadamo se, da će dobrom voljom i podporom rodoljuba uspijeti, eda ovaj obrt bude podignut na diku i korist Krapljana i ciele občine.

Rusija i Japan.

Rek' bi, da glasovi, koji se pronose o miru između Rusije i Japana, ovog puta postaju sve ozbiljniji. — Predsjednik američke unije u istinu se je obratio caru ruskom i Mikadu, molbom da rat prestane. Ruska vlada vec je i odgovorila, da ona u načelu nije protivna pokušaju, te se sastanu opunovlaštenici ruski i japanski, koji bi imali iztražiti do koje granice bi ova dva naroda mogli utanaciti uvjete mira, *ako se japska vlada izrazi da to želi*.

Ova poruka ruske vlade poslana je u Tokio i sad se čeka odgovor japanske vlade. Hoće li nastupiti mir, ili će se rat prosljediti, još se ne zna. Govori se već o imenovanim opunovlaštenicima. Ruska vlada da je već izabrala Nedilova. Govori ga i o mjestu, gdje bi opunovlaštenici ugovarali. Rusi da hoće Pariz, Japanci koje mjesto blizu ratišta. Mnogi govore, da će to mjesto biti Haag.

Medjutim čuju se i glasovi, koji nogovještaju, da do mira ne će doći. A stalno je, da će mir ili rat zavisiti o uvjetima, koje Japanci postave.

Japan je na početku rata imao duga preko jedne milijarde kruna. Taj dug je tekom rata narastao na preko četiri milijarde. K tomu treba Japanu da uredi svoje brodove, Koreju, Mandjuriju itd. barem jednu milijardu. Japan bi trebovao nješto oko pet milijarda kruna. Uz to, sva je prilika, da bi Japan zahtjevao Port-Arthur, izpranjače Mandjuriju, razoružanje Vladivostoka, izpranjače Sahalina i međunarodno nadgledanje sibirskih zeljeznica.

Kad se promisli na ove uvjete i nehotice dolazi se do uvjerenja, da do mira ne će doći. Sa samom ratnom odštetom Rusija bi mogla voditi rat još koju godinu.

Izgleda, da je Rusija pristala na Rooseveltovu notu samo da vidi japanske uvjete, a Japan da je priglio Rooseveltovu ponudu, jer je izcrpao skoro sva svoja sredstva i želi mir.

Može biti dakle, da svi ovi glasovi, koji se pronose o miru, nisu ništa drugo nego predigra najmodernije bitke, koja će se sastojati u tome, da neprijatelj izcrpi svoga neprijatelja finansijsko.

Na uvjete, koje smo spomenuli, Rusija će stalno neće pristati. Dakle ne ostaje, nego da se Japan priladi velikoj umjerenošći u zahtjevima, ili da još ratuje. I jedno i drugo težko je.

S druge strane dolaze glasovi iz Rusije, da će se nutrnja uredba Rusije na konstitucionalnom temelju do brzo urediti. Ako se to brzo dogodi, sve bi se moglo preokrenuti. Narod ruski, koji do sada u ratu nije sudjelovao, može biti da uzme sve u svoje ruke, a onda će u Rusiji odlučivati narodna čast i ponos više nego nesposobna diplomacija.

U jednom i drugom slučaju, t. j. sklopiti li birokratska Rusija

mir, ili odluci li se za rat bez naroda, bez udovoljenja narodnim zahtjevima, ne može dalje. Ne zna se, što bi bilo za nju teže: ili sramotni mir, ili nesretni rat. Bez zadovoljnih naroda nijednoj državi nema trajna života.

A da je ovako, prenosimo što o tom piše posebni dopisnik pariskog „Le Journal“, koji je bio kod glavne ruske vojske, dokle ga nisu Japanci u bitci kod Mukdena uhvatili. On piše, da se je često razgovarao se ruskim časniciima po prilici ovako:

„Dragi prijatelju, reče mi jedan, kanite se iluzije: mi ne cemo ponovno osvojiti Port-Arthura, niti cemo opet ući u Liao-Jang. Naši su vojnici dobri; mi časnici nismo losiji od časnika drugih vojska. Naša je puška dobra, a naši topovi su bolji, nego li japanski. Za što smo dakle do sada bili pobijedjeni? Za što cemo i opet biti? Za to, jer niko od nas nema niti jedne iskre onog unutrašnjeg svetog plamena, koji oduševljuje naše protivnike. Sudbina je natjerala rusko carstvo u tu katastrofu; car je natjerao generale; generali tjeraju časnike, koji opet gone momčad. Japanci vojuju patriotskom požrtvovnošću, sa špartanskim junastvom, lukavošću, izvanrednom vještina, a to sve čini — upamtite to, — da su oni najopasniji protivnici, s kakovima se još nikada ni jedna evropska vojska nije sukobila“.

Borba je nejednaka. Japanci, vojujući, oduševljavaju se pomicajući, da zadaju čim dalje u Mandjuriju. Naši, koji znaju misliti, imaju samo na umu Rusiju, jer tamo u našem rješavanju se problemi budućnosti, a ne ovdje; tamo u Rusiji treba raditi, da se preporodi ruska vojska. A taj će preporod biti moguć tekdar onda, kad se preporodi narod i sve što je rusko. Vi me razumijete? Treba da se preokrene ruski narod, kao što se preokreće košulja. Poradi toga ima nas takovih, koji idu tako daleko, te smatraju da Japanci, boreći se za svoj narod, vojuju takodjer i za naš narod, te da osvajaju slobodu za ruskog čovjeka. Bez pralaznih nedaca, koje nas stizu, ostali bi mi još dugo skučeni pod gluštom, poniženje i ograničenost duha. Da Rusija u budućnosti bude nepobjediva, trebalo je da budemo poraženi u Mandjuriji; skoro bi bilo nužno da budemo i dalje pobijđivani, nebi li napokon sadašnja vladavina zadobila smrtni udarac. Nema sumnje, Rusiji je bilo nužno, da se procisti! Ele! To je sada čišćenje! Da smo mi u brzo pobijdili, osudili bi mi ruski narod, da još stotinu godina živi u skučnosti i mračnjačtvu. Je li sada razumijete? Do vidjenja! Ne recite, da sam vam ja to kazao. No, pa ako i kažete, meni je svejedno, jer sutra cu možda već biti mrtav. Volio bih doduše umrijeti gdje drugdje, no ja sam časnik, položio sam prisegu i misam više svoj; izvršit cu naloge, koje budem dobio. Uloga nas časnika i sastoji se u tome, da se tučemo bilo s kime i bilo za što mu dragoljub.

Kako se iz ovoga razgovora vidi, Rusija treba da se preuredi najprije u svojoj kući. Ovo je dobra nauka i za Rusiju i za mnoge druge države Europe.

Skučeni narodi ne mogu odusvetiti se za svoje tlačitelje.

DOMAĆE VIESI.

Primamo od zastupnika Dra Dulića: Cijenjena gospoda, što su me počastila čestitkama prigodom moga imenданa, neka izvoli primiti ovim putem iskreni izraz moje duboke harnosti.

U tom nujnog izkazu ljubavi shvaćam veoma dobro patriotsku namjeru, da me utječe i obodore u mom radu i nastojanju oko onog, što je dobro i koštano našemu narodu i domovinu našoj.

Neka budu uvjereni, da me pri svakom koraku na javnom polju ne vodi nego čista i nesebična ljubav prama našemu narodu, hrvatskoj otačini, a naškoli pak prama našemu dragom Šibeniku; i da će predvodjen od iste ljubavi, Božjem pomoru, i dalje raditi i nastojati, što budem mogao bolje, iako svega, što je dobro po naš narod, našu domovinu i našu rodinu Šibenik.

Beč 14. Juna 1905.

Dr Ante Dulibić

narodni zastupnik.

Iz Zlarina nam pišu: „Za čudo, da ovoj općini zadnja dva broja „H. Rieči“ nisu stigli, a svakom drugom u Zlarinu tačno dolazi. Ovo su ukupno 4 broja od kad izlazi, da nije redovito primila. Molimo ponovno, uklonite neurednost!“

Ovako občina, a mi ponovno molimo do koga je, da providi. Ako Šibenska pošta nije kriva, da nije možda zlarinska?

Ugledna Občina Trogirska naročito odlukom sručno je zahtvalila našem „Sokolu“ na izletu od prošle nedjelje, nazivajući ga izlevom trajnog prijateljstva.

Iz Makarske nam pišu: da se je ondje na sv. Antu iztakao kao vrli povjesnik Šibenčanac Mn. p. fra Krsto Belamarčić, lektor kod one bogoslovije. Izrekao je povalno slovo o velikom taurituru i ostavio u svacijem sreću najdublji dojam. Govorio je umno, bistro jezgovito i tako poduprno osvojio svakog slušatelja. S ponosom bilježimo ovu vješt u naše vilovite Makarske o našem odljevnom surgradjaninu, o kojem se nadalje veli, da posjeduje izobilje sva ljepe svojstva govorničkog dara: bistru misli, krasotu i bujnost našeg jezika i odjećitu riječ. — Od srca čestitamo!

Ratni brodovi. Jučer u 5 sati po podne stigao je u našu luku odio ravnog brodovlja pod zapovjedništvom podmorodvođe Julija pl. Rippera, kojeg se naziva oklopniči „Habsburg“. Ostali su brodovi: „Arpad“, „Babenberg“ i „Szégvár“. Osim ovih brodova, dolazi i odlaži iz luke odio torpedinera. Zadržati će se više dana.

U gradjanskim školama ima tablo koja predstavlja razna ljudska plemena. A da naša djeca razumiju o čem ta tabla govori, naravno je, da treba da bude u njemačkom jeziku. Kulturni jezik, razumije se po sebi!

Cni poznati, naši nezadovoljni, htjeli bi na svaki način doći na Občinu, itd. itd. To im je cilj, to im je radnja. Oni ne bi zazirali i ne zaziru od nijednoga sredstva. Oni se nude i Talijanima. Da je u nas Japanaca bi i njima. Ovo smo mi već jednom izjavili, a „Jedinstvo“ udrni u opruvrgavanje. To ne pomaže. Mi znamo za stalno, da su se nudili i da se nude. Jeste, naši nezadovoljni žele i na stote proti Hrvatima, proti hrvatskoj stranci u Šibeniku sklopiti savez sa Talijanima. Hoće li ovi pristati nije naša brig, samo iztičemo fakt. Znamo da ih razumni Talijani odbijaju, ali nije svak razuman...

Hrvatski ministar. U ministarstvu Feyervaryevo, nisu htjeli mnogi magjarski činovnici, ali za se nje žao, da udje g. Stjepan Kovačević, poznat još od ere Khuen-Hedervaryeve. „Dnevni List“ dapače hrvati u velike Kovačevića za što je postao ministar u činovnikom ministarstvu. Čudimo se. Mi smo taj list bili pozdravili kao znak preporoda narodne stranke, ali vidimo, da se stranka čvrsto drži svoje prošlosti, čvrše nego je ijedan Hrvat mogao očekivati i čvrše nego čast iste te stranke zahtjeva. Trebalo bi sa nekim tradicijama prekinuti.

Iz Vodica nam pišu: Radi kućne svadbe Ferde Bognolo otac bio je udaren od sina, tako težko kamenom u zatiljak da je odmah pao u nesvijest. Kašnje je došao k sebi.

Pokrajinski školski nadzornik Ant. Ströll pregledao je kroz ovu sedmicu razne škole u kotaru i u gradu. U građanskoj školi zadražao se cieli dan. Čujemo, da se je našao zadovoljan s radom nastavnika. Sutra polazi u Zadar.

Tuže nam se još uvek mnogi predsjednici, da ne primaju redovito „Hrv. Rieč“, dok je mi svedj redovito žaljivo svakome. Upozorujemo na ove neprestane tuže poštarske uredje, jer je to do njih.

Iz Vodica nam pišu, da se ondje pripravljaju za 9 srpnja na svetčani blagovet barjaka „Hrv. Sokola“. Tom prigodom, da će biti u Vodicama svoskokolski sastanak. — U sto dobrih časa!

„Jedinstvo“ izjavljuje: „Prema izjavi iz prošlogom broju, nakon što smo u ovome još jednom istakli načelno gledište, koje nas je predviđalo i u pitanju Šibenika, dok njeke druge predvode možda jedino osobnosti, naš list neće baviti sa Šibenikom, jer više ne treba.“

Bilježimo i čekamo hoće li „Jedinstvo“ održati riječ.

HRVATI I HRVATICE!

Spomenite se Istre, kupujući sve djer samo žigice, papir i narodne biljege „družbe Sv. Ćirila i Metoda.“ * * * * *

Naše Brzojavke.

BEČ, 17. U parlamentu nastavljaju se razprava o kongrui. Sva je prilika, da će predlog kongrue biti odbijen.

BUDAPEŠT, 17. U srijedu će se predstaviti u zajedničkom saboru ministarstvo Feyervaryevo.

PETROGRAD, 17. Rođestvenskomu su liečnici odkinuli desnu ruku i nogu. Nebogatov je pokušao dvaput samoubojstvo.

WASHINGTON, 17. Na predlog Roosevelta očekuje se definitivno imenovanje japanskih i ruskih punomoćnika za mir.

○ ○ OGLAS. ○ ○

Podpisani preporuča se P. N.

Občinstvu za nabavu Stakla.

Ciene su takove, da se ne

boje nikakove utakmice ○ ○

PETAR KITAROVIĆ.

Unajmljuje se soba sa pokućstvom, na liepom položaju. — Za obavesti obrati se Uredništvu lista. * * * * *

oglas.

Pomorski kapetan, koji je sa odličnim uspjehom absolvirao nauke, uzeo bi, da uz primjerenu nagradu spravlja mladiće za više razreda nautike i da ih istodobno poučava u francuskom i njemačkom jeziku, kao slobodnim predmetima. — Za potanje obavesti obrati se uredništvu lista. ○ ○